

”Anders smed” och Karolina Månsson i Sanda.

Efter det att jag skrev i sommarnumret 2006 av Sturköbladet, så arrangerade vi en släkträff i Folkets hus på Sturkö. Den 12:e augusti närmare bestämt, det blev lite sent påkommet och därför hamnade det efter den tidsperiod då de flesta har sin semester. Uppslutningen blev trots detta cirka 85 vuxna med tillhörande barn, barnbarn och barnbarnsbarn o.s.v. närmare 100 personer totalt blev vi nog, utan alltför stor överdrift. Men det var inte detta jag ville delge Er Sturköbladsläsare, för efter det att jag skrev i förra bladet så har flera släktingar ringt och uttryckt tacksamhet för min artikel och de har velat ge sin syn på livsförhållandena förr på ön och hur Anders och Karolinas livsvillkor var. Man kan inte undgå att förvånas över hur dåtidens människor överlevde och vilken gästfrihet som ändå rådde, trots det lilla man hade till buds.

Redaktionen såg ju påpassligt till att i förra numret ha med en repris av intervjun med min farbror, ”Kalle smed”, vilket gav mig svar på en del frågor man haft i livet, var en del av smedjorna på Sturkö låg bl.a. Efter min artikel så fick jag telefonsamtal från Aage Mazzetti som hade ett foto på ”Kalle smed” utanför den smedja på smedvägen som mer eller mindre blev en familjesmedja. Aage är en källa att ösa ur när det gäller dessa spörsmål och jag vill passa på att tacka honom här och be om att få återkomma. Alla Anders och Karolinas pojkar fick mer eller mindre sin skolning inom smidet i denna smedja, därefter fick de flytta runt och praktisera sina kunskaper i olika smedjor på ön. När stenhuggeriet drogs ner så fick de ge sig ut på olika håll för att söka sin försörjning. Några av sönerna och döttrarna hamnade i Linköping och min far Ove, for till Långedrag utanför Göteborg. Där fick han för övrigt jobb hos en Emil ”Kise” Holst från Sturkö, som senare bodde i huset där familjen Samvik idag bor på Svärmhallsvägen. Emils far, Adolf Holst, hade f.ö. en egen smedja där hemma i något av uthusen.

Redan innan förra numret så hade jag bestämt mig för att söka information om var smedjorna låg, för att försöka leta reda på dessa platser och att på något sätt dokumentera detta. Ett projekt som kommer att sträcka sig en bra bit in i framtiden om man får ha livet och hälsan. Jag började då titta på den bild som fanns med i intervjun med ”Kalle smed” och fick en förnimmelse av att den unge pojken eventuellt kunde vara en av mina farbröder. En fråga ställdes också, om det verkligen var smedjan i Sanda? Bilden ser Du här.

Efter det att jag skrivit i förra numret så pratade jag med min kusin Inge Olsson, son till "smens" dotter Kerstin, om huruvida han hade några gamla kort på Anders och Karolina? Han sa att han trodde att han hade en bild av dessa när de var lite äldre och även något gammalt kort av Sanda-smedjan. På den bild av smedjan, han har, kan man se en del av Sandabryggan (innan hamnen blev byggd) och man kan klart se att de luckor som är utbytta stämmer bra överens med denna bild. Jag "sporde" sedan med en del personer i närmaste omgivningen om de kände igen några av personerna på bilden och har fått fram en del förslag på troliga namn.

På nämnda släkträff så visade jag bilden varvid mina fastrar Margareta (Greta) och Mary direkt säger "det är ju Far och Erik". Jag kan därför härmed med allra största sannolikhet säga att de två personerna på bilden här intill är, min farfar "Anders smed" och hans son Erik utanför Sanda-smedjan någon gång runt 1922.

Övriga förslag på namn, på de personer som finns med på bilden är från vänster: Bernhard Lind (Gustavs far), Ragnar Pettersson, Gotthard Sabel och August Olsson (Mats farfar). Om någon har en annan uppfattning så är Ni välkomna att höra av er. Jag skickar med förstoringar på dessa också i nämnd ordning från vänster.

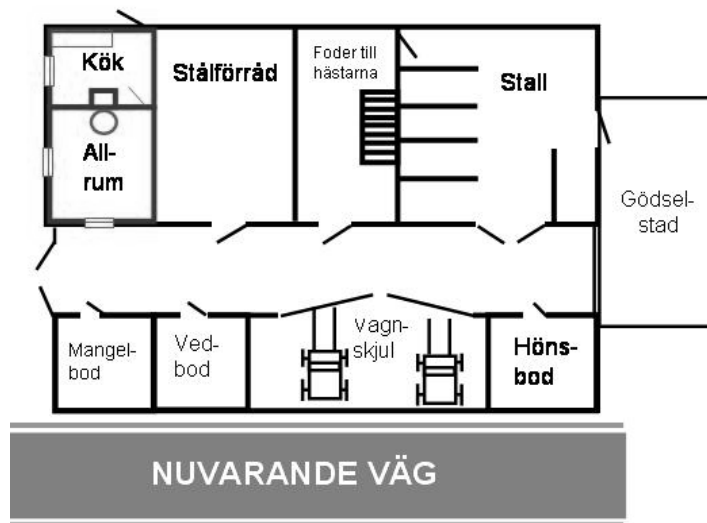

I intervjun med "Kalle smed" framkom även att "Anders smeds" far, Måns Åkesson och hans hustru Kerstin bodde i det hus där Barbro Nilsson bor vid Sandahamnen. Inge (Kerstins son) har ingående kunskaper om hur deras bostad och byggnaden i övrigt var inredd och beskaffad, vilket jag själv tycker är mycket intressant att få veta. Måns kom ursprungligen från Germundsmåla, i Augerums församling och hans hustru Kerstin f. Andersdotter, från Edestad i Tvings församling. Måns arbetade som kusk åt Fernströms Stenhuggeri AB och hade då, som tjänstebostad, den norra delen av byggnaden där Barbro bor idag. I den södra delen var stallet för hästarna. Måns och Kerstin

fick sju barn, en som var namne till "Anders smed" dog, varvid dennes namn följde med över till nästa son, min farfar. Här ser Ni hur det såg ut från Sandabryggan upp emot den byggnad Måns och Kerstin bodde. På nästa bild kan Ni se hur byggnaderna var planerade och den del som Måns och Kerstin bodde i. Ett kök och kammare, var vad man erbjöds

som kusk, i samma byggnad som hästarna bodde. Rummet kan man ju verkligen kalla för allrum. Byggnaden framför bostaden var ett vagnsskjul och förrådsbyggnad enligt bilden härintill. Lite tveksamhet råder om mangelbodens placering, där var senare oljeförråd enligt Inge. Aage Mazetti var med sin mor Tilly där och manglade tvätt som barn, det var en s.k. stenmangel där mangelrollarna var av sten och den vägde säkert ett par hundra kilo. Mot gödselstan var det stängsel och grindar åt andra hållet så att hönsen kunde gå ute. Stålförrådet var materialförråd åt smedjorna.

Närheten till Sandasmedjan gjorde kanske sitt till, i yrkesvalet för ”Anders smed”. Smedjan låg ju strax intill och bara tvärs över vägen. Anders egna söner fick senare springa hem efter skolan och hjälpa till med att dra bälgen till ässjan och det ligger väl nära till hands att även Anders började sin yrkesbana på detta vis.

Karolina, Anders fru, var ett resultat av att hennes mor, Kerstin Hansdotter, var anställd som piga på Grannhället i Uttorp. I de släktforskningsdokument som finns var hon dotter till Måns Petersson och som i så många liknande fall så sågs det väl inte med så blida ögon på detta i gården, bondens son skulle gifta sig med pigan. Enligt uppgift så lär Kerstin själv ha gjort ett val att inte driva frågan vidare, utan avsat sig arvsrätt o.dyl.

Nils ”Rulla” Svensson iklädde sig då rollen som vad vi idag kallar ”plastpappa”, det måste han ha gjort med den äran. För Karolina blev en gudfruktig och gudasnäll människa och en härlig farmor och mormor. Enligt ett brev i min hand, skrivet 2006, så ser jag att det är Nils ”Rulla” Svensson som än idag räknas som morfar och det är väl härligt att veta att s.k. ”plastsläktförhållanden” fungerade redan då. Då finns det hopp även om nuvarande generationers väl och ve.

Karolina och Anders träffades och tycke uppstod, de gifte sig hemma hos Kerstin och Nils i stenstugan ute vid kyrkan. Karl föddes den första oktober 1905 och Anders tvingades söka ny bostad åt sig och Karolina. Erbjudande och val föll på ett rum på övervåningen hos Gustav (Långe Gustav) och Maria Petterssons i Sanda, det hus som deras ättlingar Narvefors idag har. Rummet fick fungera både som rum och kök, möjligtvis fick trångboddheten som resultat att Kerstin föddes i maj 1907 och Erik 1909. Nu hade Anders far, Måns, gått bort och hans hustru Kerstin fick därför flytta in i samma rum. 1911 så fick Anders och Karolina köpa en tomt av Långe Gustav och Maria, den var enligt uppgift som en stenöken, Anders och Karolina fick arbeta natt och dag för att få tomten i ordning så att de kunde börja bygga sig ett hus. Ett rum, kammare, kök och förstuga byggdes och Karolina var jätteglad att få komma ifrån trångboddheten hos Långe Gustavs. I september 1911 föddes Anna och hon var nu minst i det nya huset och man började fundera på vattenförsörjningen. Anders hade ingen aning om var han skulle börja gräva, men hans mor, Kerstin, som var djupt troende som många andra, fick en dröm en natt. Jesus stod på en plats utanför tomten och delade ut vatten till behövande varför Anders senare började gräva på detta ställe. Brunnen kom att ge ett klart och fint vatten och den sinade

aldrig, alla som ville och behövde, fick ta vatten där och jag tror faktiskt den fungerar som brunn åt Ulla och Reine i huset än idag. I stenmuren invid grinden, bodde f.ö. ett par snokar som följde med Karolina ner till brunnen för att få en skvätt vatten hållt över sig enligt berättelser jag fått höra under min uppväxt. Jag vet inte hur många hinkar man fick hämta där, under min uppväxt, men ett gott vatten var det och jag hade ingen aning om denna brunns bakgrundshistoria förrän nu sommaren 2006.

1914 föddes Yngve, 1917 föddes Folke, familjen hade nu utökats med ytterligare två pojkar. Trots att det nu började bli trångt även i det nya huset så fanns det utrymme för andra. Kata Dahlström, en av arbetare-rörelsens mest bemärkta förkämpar, kom nu för att hålla ett par av sina politiska brandtal på såväl Tjurkö som Sturkö. Hon reste f.ö. runt i Blekinge under 1919 och 1920-talet. Anders, som då var aktiv socialdemokrat, lovade henne att hon kunde få bo på kammaren. Här ser ni ett porträtt som än idag hänger på styrelserummet i Folkets hus, jag fick genom den goda grannen, Berit Danielssons förtjänst, vetskap om det och låna det för att kopiera detsamma. Anders vurmade mycket för dessa ideal och var tydligen aktiv såväl i partiet, arbetarekommunen, Folketshusföreningen som i kommunstyrelsen.

I mars 1920 föddes min far Ove, Helge föddes 1922, Greta 1924, Rune i juni 1926, Mary föddes i mars 1929 och Siv i mars 1932. Nu var dussinet fyllt och de äldsta barnen fick naturligtvis hjälpa till med alla sysslor som följde med i en stor familj. Äldste sonen Karl, gifte sig 1927 med Kalle Sands Klara, de bodde då en tid hemma i huset hos Anders och Karolina. 1933-34 byggde Karl och Klara huset på Smedvägen, eventuellt var deras äldsta barn födda hemma i huset hos Anders och Karolina.

Smedjan på Smedvägen blev mer eller mindre fars smedja enligt intervjun med Karl. Här ser ni en ung "Kalle Smed" själv utanför smedjan på "Bredgatan" eller "Söre gata" som det också kallades med slägga och tång. Han har tydligen ristat in sitt eget namn i dörren, vilket framträder när man med dagens teknik tittar in i historiska bilder.

När jag började gräva i släkthistorien så hade jag endast en bild av Anders och Karolina. Inför och efter släkträffen så har antalet bilder ökat med flera hundra procent. Ofta, på gamla bilder, så ställde man ju upp sig och poserade för fotografen. Bilderna var ofta i små format och man har svårt att se vilka som är med på bilderna. Likadant var det i vårt fall. I min kusin

Inges album, fanns inte bara ett foto som han trodde, utan fyra stycken.

Dessa var något skadade men man får ändå en blick in i hur de hade det på den tiden. På bilden här var man tydligen nere på Uddasanden för att njuta av söndagens ledighet, några av de vuxna barnen var hemma på besök och man gick ner till Oxeln, som man sa, för att sitta och prata samtidigt som man kunde se ut över Djupasund.

Längst fram ser vi Anders med yngsta dottern Siv i knät och med Karolina bredvid sig, ovanför dem ser vi från vänster, Gottfrid Moberg med sin fru Anna. Den lille mörke pojken med mörk skjorta är Rune, pojken vid ljusreflexen tror vi är en som heter John, längst till höger ser vi Helge. Längst upp till vänster ser vi Yngve med sin sedermera hustru Anna f. Lind. Den lilla flickan bredvid Anna är Mary och sedan är det tre i nuläget okända, Inges mor, Kerstin, som så ömt håller handen på sin bror Eriks arm, Eriks dåvarande fru Ester och deras gemensamma dotter Marianne. Den något äldre damen tror jag var Mariannes mormor om jag kommer ihåg rätt. Om Mary, på bilden härintill, till höger, avslöjades det på släkträffen, att hon hade uppträtt tillsammans med västkustens och en av landets mest kända sångare och textförfattare, Lasse Dahlqvist. Karolinas kommentar var då att någon "taskspelare" ville man inte veta av i familjen, bara så att hon visste hur hon skulle förhålla sig. Flickan till vänster är smens yngsta dotter Siv. Mary och Greta var med på släkträffen och jag kan bara säga "vilka härliga och goa tanter det finns". Sen att ni råkar vara släkt med mig gör det bara ännu bättre, för min del.

Jag tycker själv att det är roligt att titta på gamla bilder i Sturköbladet och det är min förhoppning att ni också skall göra detsamma. Skickar därför med en ungdomsbild på Margareta "Greta" innan hon blev "tant" och gifte sig med Hilding Karlsson på Aspö. Där blev hon "PostaGreta" med hela ön och hade kontoret inbyggt i sitt hus precis som det tidigare var här på Sturkö. Hilding och Greta fick två söner, Tommy och Jörgen. Hon poserar här hemma i trädgården vid föräldrahemmet på Sturkö.

Inför släkträffen avslöjade Greta att min far Ove fick fungera som modell när den då nya uniformen togs fram och skulle presenteras för Kustartilleriet i Karlskrona. Livet kan vara fyllt av överaskningar, det kan ju också möjligtvis vara så att man inte lyssnade när det berättades och man var för ung. Därför är det roligt att ha några äldre i släkten man kan fråga och få berättat av, eventuellt få titta in i deras gamla album. Kamera var ett relativt nytt redskap på 30-40-talet och jag är övertygad om att det finns riktiga skatter hemma i era gamla album.

Jag skickar även med en bild på min far Ove och Greta där han var hemma och visar upp sig i den nya uniformen. Den verkar vara i det där gråbruna stickiga tyget de tvingade ut oss i, med skidor på i Växjö, under min egen värnplikt. Det räckte att det var lite frost i gräset så skulle furuskidorna vallas och gås runt med på handexercisfältet. Ramlade man så var knäna som en nåldyna efteråt. Men det var på den tiden man skulle skrämman fienden genom att springa över ett öppet fält och skrika högre än honom.

Som slutkläm på denna blänkare vill jag uppmana bladets läsare att så fort ni träffas inom släkterna, så ta fram era gamla album. Dela med er till de övriga, ta fram ett förstoringsglas och spana in släkten, det ska jag göra från och med nu. Risker är väl att man upplevs som lite bakåtsträvande och konstig, men nu är man så gammal så man bryr sig inte. Glöm inte bort att berätta för de yngre, vad som hände i er ungdom på Sturkö, de blir ju nästa generations skrivare och läsare av Sturköbladet. Vi beslutade på släkträffen att skapa en hemsida med foton

och släktdata, har du lust och möjlighet är du välkommen att titta in på www.sandasmnen.se. Kvällarna börjar mörkna, det blir fuktigt utomhus, snart är det jul och sedan ljusnar det igen som min kära hustru Birgitta brukar säga för att liva upp det.

Ett förslag till julklapp, kan ju vara ett förstoringsglas för de mörka kvällarna och studierna vid era album.

Smens Oves Jan-Anders